Aan geld eigenlijk geen gebrek

Geplaatst op 24 maart 2023

Op de foto: Ira Helsloot

We moeten drastische keuzes maken in de zorg, omdat er niet genoeg geld en personeel zou zijn. In deze serie 'Behoud de menselijkheid in de zorg' onderzoeken we of dat wel klopt. In dit vierde deel vertelt Ira Helsloot, hoogleraar besturen van veiligheid, dat er aan geld eigenlijk geen gebrek is.

Luisterversie

'Veiligheid' als gezonde levensjaren

Ira Helsloot, hoogleraar besturen van veiligheid, weet dat we in Nederland veel geld uitgeven aan veiligheidsbeleid. Vijf tot tien miljard daarvan zou beter moeten worden besteed. Helsloot: "We leven in een enorm veilig land en we scoren hoog op geluk. Maar we kunnen dat allemaal nog zoveel beter doen. Het is een paradox: onze samenleving wordt objectief gezien steeds veiliger, maar we krijgen juist steeds meer aandacht voor veiligheid. Zo neemt het budget voor de brandweer nog steeds toe, terwijl het aantal branden al dertig jaar sterk afneemt. Hetzelfde geldt voor de politie: de criminaliteit neemt ook al lang af, maar we investeren toch steeds meer in de politie. Objectief gezien kunnen we ons geld veel beter aan de zorg besteden." Daar is namelijk meer veiligheidswinst te boeken, aldus de hoogleraar. 'Veiligheidswinst' wordt door hem dan afgemeten aan het gemiddeld aantal levensjaren dat mensen kwalitatief gezond leven.

5 tot 10 miljard per jaar verloren

Helsloot vervolgt: "In elk nieuw gebouw komen allerlei veiligheidsmaatregelen die geen zin hebben. Zoals de vele nooduitgangbordjes, waarvan we uit onderzoek weten dat er bij brand nooit iemand naar kijkt. Dit

alleen al gaat om ongeveer tien miljoen euro per jaar. Het zit ook in legionellabeleid, dat elk jaar wordt aangescherpt. Terwijl voor legionella geldt dat er al decennia lang zo'n zeventig kwetsbare mensen per jaar aan doodgaan, in verzorgingshuizen." De jaarlijkse extra maatregelen leveren dus niets op, maar kosten wel veel tijd en geld.

Helsloot: "Feiten ontbreken momenteel vaak bij beleidsvorming en discussie op het terrein van het besturen van veiligheid. We willen ieder risico en scenario afdekken, hoe klein of irreëel ook. De vraag of het ons dat geld waard is, is daarbij niet aan de orde. Net zo min als de vraag of het verstandiger is om het ergens anders aan uit te geven."

Preventieve zorg

De veiligheidsexpert weet ook hoe we dat geld beter zouden kunnen besteden. Helsloot legt uit: "In onze samenleving bestaat de neiging om toch vooral te investeren in meer acute zorg, terwijl we weten hoe preventieve zorg effectiever is. Als we een deel van het geld dat nu geïnvesteerd wordt in meer acute zorg, verschuiven naar preventieve zorg levert dat meer op. We laten mensen nu bijvoorbeeld heel lang thuis doorhobbelen en pas als het echt mis is zeggen we: nu is er zorg nodig."

"Mensen met lage inkomens leven korter onder andere omdat ze minder gezond eten. Gratis schoolfruit voor kwetsbare kinderen (twintig procent van de kinderen in Nederland) is een goede veiligheidsinvestering. Net als het verhogen van het besteedbaar inkomen van de mensen met lagere inkomens. 'Bovenmodaal' leeft gemiddeld ongeveer veertien jaar langer in goede gezondheid dan mensen met een minimum inkomen."

Meer halen uit huidige zorggeld

“Je zou dus zeggen, er moet meer geld naar de zorg,” aldus Ira Helsloot. “Maar het lukt echter niet goed om het vele geld dat al naar de zorg gaat ook echt goed, efficiënt en effectief te besteden. Mensen die ik spreek, van hoog tot laag, zijn het er bijvoorbeeld wel over eens dat een derde van het zorgbudget aan dingen wordt besteed waar je zonder zou kunnen.”

“Dat heeft ook te maken met veiligheid. Op allerlei plekken zit verstikkende bureaucratisering en dat draagt niet bij aan goede, veilige zorg. Maar het vergt wel veel capaciteit en geld – en neemt ook vrijheden weg bij cliënten en professionals. Het is ontzettend lastig voor mensen in de zorg om daar afstand van te nemen. Ook als je zegt: wettelijk hoef je helemaal niet zoveel te administreren. Dat heeft ook te maken met angst voor aansprakelijkheid. Er zou veel meer ruimte gepakt kunnen worden, maar hulpverleners moeten daarbij ook ondersteund worden vanuit de organisatie.”

Lees verder onder de afbeelding

Durf

De hoogleraar deed ook onderzoek onder cliëntenraadsleden, mensen waarvan de kinderen met jeugdzorg te maken hadden. “Zij willen minder bureaucratie, want dat belemmert hun interactie met zorgverleners. Maar als er iets mis ging zeiden zij uit een soort reflex ook: hoe kan het nou dat het misgegaan is? Opvallend was dat ze daarmee niet bedoelden dat er nieuwe regels moesten komen. Maar door die vraag te stellen, dragen ze onbedoeld toch bij aan die bureaucratisering. Natuurlijk moet een bestuurder die reageert op zo’n vraag eigenlijk zeggen: niet alles is te voorkomen, waar mensen werken worden fouten gemaakt. En moet hij zeggen: wij staan voor de professionaliteit van onze mensen want we weten dat dat beter is voor onze cliënten. En daarmee accepteren wij en ik als bestuurder dat het ook zo nu en dan fout gaat. Maar die bestuurder durft dat ook niet te zeggen.”

Uit de reflex komen

Helsloot bedoelt niet te zeggen dat je alles dat misgaat maar moet accepteren. “Maar we weten bijvoorbeeld: er worden in ons land twintig kinderen per jaar door een ouder doodgeslagen, al decennia lang. We moeten tegen professionals in de jeugdzorg zeggen: wij betalen jullie om je stinkende best te doen, en toch gaan er twintig kinderen per jaar doodgeslagen worden. Het liefst minder, maar als we oorzaken kunnen wegnemen moeten we dat doen. Maar meer bureaucratie helpt niet.”

Ira Helsloot vertelt verder: “Dat betekent dus dat we allemaal uit de reflex moeten komen. Inclusief bestuurders, inspectie, zorgverleners, gemeenten, media, maar dus ook cliëntenraden. Uit de reflex, dat als er een dodelijk ongeval gebeurt we zeggen: dit is onacceptabel, dit mag niet weer gebeuren en dus moeten er nieuwe regels komen. Iemand moet hardop durven uitspreken dat ongelukken bij goede zorg horen. Daar moeten we echt het gesprek over aangaan. Anders hebben we op eens weer een nieuwe verstikkende regel die niet helpt om zoiets te voorkomen, maar wel veel tijd en geld kost. Een heel jaar werken aan minder regels en meer aandacht voor de cliënt kan voor niets zijn geweest als je bij een incident aan het einde van het jaar uit reflex bijdraagt aan nieuwe regels.”

Over deze serie

Er wordt veelal naar de zorg gekeken vanuit een economische en medische bril. Dat maakt dat schaarste steeds de basis is van de aanbevelingen die worden gedaan voor problemen in de zorg. En dat heeft verstrekkende gevolgen voor hoe we de zorg organiseren. In deze serie artikelen proberen we anders te kijken naar problemen in de zorg en mogelijke oplossingen. Oplossingen waarbij we de mens steeds centraal stellen, of dat nu de cliënt, een naaste of medewerker is. Zodat we de menswaardigheid in de zorg blijven koesteren.

Eerdere afleveringen in de serie verschenen in Zorg & Zeggenschap, het tijdschrift van LOC Waardevolle zorg. LOC ondersteunt Radicale vernieuwing:

- Deel 1: zie Zorg & Zeggenschap nummer 54 (p.42)
- Deel 2: nummer 55 (p.46)
- Deel 3: nummer 61 (p.40)

Meer artikelen over de thema's met trefwoorden:

Thema's: Opstart vernieuwings-beweging